

**S. Parnicki-Pudełko,A.
Grygorowicz,J. Skoczylas,A.
Biernacki,T. Wujewski,K. Ilski,R.
Rau**

Novae

Informator Archeologiczny : badania 20, 241-242

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

B U L G A R I A

NOVAE

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

Badania prowadził prof. dr Stefan Parnicki-Pudełko (autor komunikatu). Ponadto w ekspedycji uczestniczyli: prof. dr hab. inż. arch. Aleksander Grygorowicz, doc. dr hab. Janusz Skoczylas, dr Andrzej Bjernecki, dr Tomasz Wujewski, mgr Kazimierz Ilski, Ryszard Rau. Finansowało Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz UAM. Dwudziesty siódmy sezon badań polsko-bułgarskich: Rzymska twierdza legionowa i wczesnobizantyjskie miasto nad dolnym Dunajem. (I - VII w. n. e.).

Sezon wykopaliskowy trwał od 16 lipca do 13 września. Badania były skoncentrowane w rejonie wielkiej wczesnochrześcijańskiej bazyliki biskupiej (V-VI w.), przy której prace wykopaliskowe były już prowadzone w latach ubiegłych (v. IA. Badania 1984, s. 195-196). Podczas ostatniego sezonu wykopaliskowego odsłonięto całkowicie pozostałości murów korpusu bazyliki i północnego pomieszczenia przy narteksie oraz muru, który od północy ograniczał atrium przed bazyliką. Ten wczesnobizantyjski mur założony został na murze zniszczonej uprzednio budowli rzymskiej. Podobną sytuację stwierdzono też przy korpusie bazyliki, gdzie fundamentami dla jego północnej ściany, jak i dla konstrukcji oddzielającej nawę środkową od nawy północnej są mury budowli antycznych. Odnaleziono między innymi dalsze fragmenty marmurowej ambony z podwójnymi schodami ustawionej w VI w. na osi nawy głównej. Obecnie pozostałości ambony umożliwiają dość dokładne zrekonstruowanie obrazu całości tego okazałego obiektu.

Ponizej posadzki bazyliki odkryto dalsze znaczne partie antycznych term legionu i włoskiego, który stacjonował w Novae. Całkowicie odsłonięto pozostałości tepidarium z dobrze zachowaną posadzką z płyt ceramicznych ze stemplami LEG I ITAL. W sondażach o 0,40 m poniżej tej posadzki odsłonięto fragmenty wcześniejszej od tej samej silnej posadzki z cegieł ułożonych w "jodełkę". Dowody przebudowy i zmian w strukturze term również stwierdzono badając drugie pomieszczenie, które przed przebudową pełniło najprawdopodobniej funkcję caldarium. Tuż po zewnętrznej, północnej stronie tepidarium odkryto fragment kanału ulicznego nakrytego dużymi płytami kamiennymi stanowiącymi niewątpliwie równocześnie nawierzchnię ulicy.

Wśród ruin budowli rzymskich i wczesnobizantyjskiej bazyliki znaleziono setki fragmentów naczyń glinianych, rzymskie i bizantyjskie monety brązowe i srebrne, dwa duże brązowe łańcuchy służące zapewne do zawieszania lamp w bazylice, wyroby z kości, szkła, gliny i kamienia. Na jednej z płyt kamiennych pochodzącej z budowli legionowej zachował się duży fragment inskrypcji łacińskiej, a na bazie marmurowej kolumnki z bazyliki fragment inskrypcji greckiej.

Przy dokonywaniu badań petrograficznych i uzupełnianiu dokumentacji odkrytych już uprzednio murów obronnych odkryto podczas sprawozdawczego sezonu wykopaliskowego w pobliżu bramy zachodniej pozostałości silnej bazyliki zewnętrznej zbudowanej prawdopodobnie w czasach Justyniana Wielkiego w celu wzmocnienia starszych fortyfikacji rzymskich.

Niezależnie od prac eksploracyjnych i dokumentacyjnych dokonano wstępnej konserwacji

wszystkich odkrytych dotychczas przez ekspedycję UAM w rejonie bazyliki murów budowli rzymskich i wczesnobyzantyjskich.

Badania będą kontynuowane przez ekspedycję UAM w 1986 r.

C Y P R

NEA PAPHOS:

Rzymska budowla pałacowa.

Uniwersytet Warszawski

Polska Stacja Archeologii

Śródziemnomorskiej

W pracach misji wzięli udział: doc.dr hab. Wiktor Andrzej Daszawski - kierownik wykopaliisk, prof. dr hab. Zofia Sztetyła - epigrafik, dr Ewa Papuci-Władyka - archeolog, dr Stanisław Medeksa - architekt, praktykanci - studenci Uniwersytetu Warszawskiego i Gdańskiego oraz Politechniki Warszawskiej. Dwudziesty pierwszy sezon badań: 8.09. - 18.10.1986.

Badania prowadzone w Kato Paphos koncentrowały się w rejonie Maloutana leżącym w południowej części półwyspu pafijskiego. Dotyczyły one rzymskiej budowli pałacowej z okresu od II do VI w. n.e., domu rzymskiego z IV w.n.e. oraz wcześniejszej zabudowy tego terenu znajdującej się poniżej wymienionych budowli.

W rejonie budowli pałacowej (tzw. Villa Tezeusza) sondaż skoncentrowano były w skrzydłach zachodnim i południowym. W skrzydle zachodnim stwierdzono wielowarstwową wcześniejszą zabudowę zalegającą pod budynkiem pałacowym, pochodzącą z okresu hellenistycznego oraz wczesnorzymskiego. Między innymi odsłonięto cysterny wodne, płytkowanie dziedzińca oraz związane z nim resztki murów domów. W skrzydle południowym przeprowadzono sondaż w salach 47 i 42A. Okazało się, że pomieszczenia te, w późniejszym okresie użytkowania pałacu zmieniono na mieszkalne, w pierwszej fazie zapewne należały do pałacowego zespołu łazienkowego. Zachowały się m.in. ślady praefurium oraz hypocaustum.

Wykopaliiska prowadzone na południe od zewnętrznego muru pałacu, w bezpośrednim sąsiedztwie głównych sal pałacowych, odsłoniły duże założenie mieszkalne z okresu hellenistycznego. Odkopano 5 pomieszczeń, w tym dwa z częściowo zachowaną dekoracją malowaną ścian, nawiązującą do tzw. pierwszego stylu pompejańskiego.

Prace prowadzone /tzw. Dom Aiona z IV w./ skoncentrowano były na północ od odsłoniętych wcześniej pomieszczeń z mozaikami. Odkryty został szereg murów, które wydają się być podbudową pod drewnianą posadzką, pod którą znajdowały się cysterny wodne. Dom Aiona, jak można sądzić na podstawie znalezisk, został częściowo przebudowany w połowie IV w.n.e. W czasie prac odkryty został depozyt ceramiczny o dużej wartości poznawczej, z okresu od końca IV w.p.n.e. do pierwszej połowy I w.n.e., zawierający m.in. interesujące importy italskie /sifora typu Dressel IC/, importy attyckie /West Slope Ware/ oraz dużo terra sigillata A, jak też ceramika lokalna, tzw. sigillata cypryjska.

Równoległe do prac wykopaliskowych prowadzone były w kooperacji z ekipą Departamentu